

คนมีโชคเพราะโชคดีหรือ

คน ทั่วไปในโลกโดยเฉพาะคนไทยเชื่อว่าความมีโชคเป็นเรื่องที่เหนือคำอธิบาย กรรมในชาติที่แล้วมีส่วนร่วมกำหนด โดยสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้โชคดีด้วย เช่น ถูกรวย เล่นการพนันได้ ฯลฯ หากเป็นนักแสดง นักกีฬาที่ตั้งขึ้นมาแบบระเบิด ฯลฯ อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการฝรั่งอธิบายเรื่องความโชคดีไว้อย่างน่าสนใจ และให้ความมั่นใจในระดับหนึ่งว่าความมีโชคนั้นสามารถสร้างขึ้นได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และบุคลิกอุปนิสัย

ศาสตราจารย์ Richard Wiseman แห่ง University of Hertfordshire (บางคนอาจจำชื่อได้ว่าเป็นคนเดียวกันกับที่จัดประกวดเรื่องตลกที่สุดในโลกบนเว็บเมื่อ 3-4 ปีก่อน) ในหนังสือชื่อ The Survivors Club (2009) เล่าเรื่องการทดลองและข้อสรุปที่ช่วยทำให้เข้าใจเรื่องความมีโชคมากขึ้น

การทดลองใช้คนจำนวนมากทั้งหญิงชายแข่งกันนับรูปภาพในหนังสือพิมพ์ บางคนนับเสร็จใน 2-3 วินาที บางคนนับเป็นนาที สาเหตุที่บางคนนับไม่กี่วินาทีก็เสร็จ ไม่ใช่เพราะมีความสามารถในการนับเป็นเลิศ หาก Dr. Wiseman สอดแทรกข้อความด้วยตัวหนังสือขนาดใหญ่ไว้ในหน้า

หนังสือพิมพ์ว่า “หยุดนับได้ ทั้งเล่มมี 43 รูป” และในอีกหน้าต่อมาก็มีข้อความตัวใหญ่ไว้อีกเช่นกันว่า “หยุดนับได้ และรีบไปบอกคนทดลองว่าพบข้อความนี้แล้ว และท่านจะได้เงิน 250 เหรียญ”

สิ่งไม่น่าเชื่อก็คือมีผู้ทดลองจำนวนไม่มากนักเท่านั้นที่เห็นสองข้อความนี้ระหว่างการนับ กลุ่มที่พลาดมองไม่เห็นคือพวกเคร่งเครียดและจริงจังกับการนับมากจนมองไม่เห็นสองข้อความนั้นที่ไม่น่าจะมองข้ามไปได้

Dr. Wiseman สรุปว่าคนที่เห็นข้อความที่ให้หยุดนับทันที มีทางโน้มนัสที่จะเป็นคนมีโชคเพราะเป็นคนเปิดกว้างต่อโอกาสรอบตัวที่อาจมาถึงโดยบังเอิญ (random) ส่วนคนที่มองไม่เห็นมีทางโน้มนัสที่จะเป็นคนไม่มีโชค เพราะไม่สามารถคว้าโอกาสที่เปิดกว้างให้ตนได้ Dr. Wiseman สรุปว่าสำหรับบางคนนั้น แม้แต่ทำงานอื่นอยู่ก็ยังเปิดกว้างสำหรับโอกาสอื่น ๆ ที่จะเข้ามาหาตนเอง นั่นคือเหตุผลสำคัญซึ่งอธิบายว่าเหตุใดสิ่งดี ๆ จึงมักเกิดขึ้นกับคนเดิมเสมอในชีวิตประจำวันและในสถานการณ์ที่รอดชีวิตมาได้จากเหตุการณ์อันตราย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราเรียกกันว่าโชค

คนสองคนพักในโรงแรมห้องติดกัน คนหนึ่งเสียชีวิตจากไฟไหม้ แต่อีกคน “โชคดี” รอดมาได้ คนทั่วไปอาจมองว่าคนหลังโชคช่วยทำให้รอดมาได้ แต่ในความเป็นจริงอาจจะเป็นว่าเป็นคนระแวดระวัง สังเกตอ่านผังทางหนีไฟของโรงแรมเสมอ ศึกษาข้อมูลเรื่องทำตัวระหว่างไฟไหม้อย่างไร จึงทำให้รอดมาได้ ไม่ใช่เพราะโชคแต่เป็นเพราะเป็นคนเปิดกว้างต่อข้อมูลและโลกอยู่เสมอ

นักจิตวิทยาเรียกสิ่งที่ Dr. Wiseman พยายามทดลองนี้ว่า inattention blindness (การตาบอดอันเกิดจากการไม่ให้ความสนใจ) ซึ่งหมายถึงว่าไม่สังเกตเห็นสิ่งต่าง ๆ เมื่อไม่ได้ให้ความสนใจอย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่นเราจมลิกอยู่ในบางอารมณ์จนไม่ได้ยินเสียงหรือตระหนักถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว (มนุษย์ประเภทถูกเสียบ่อยตลอดเวลาต้องระวังเป็นพิเศษจากอันตรายรอบตัว เช่น ถูกรถชน) เราดูโทรทัศน์โดยไม่เห็นภาพสะท้อนบนกระจกจอทีวี การสอน

หรืออบรมแบบ “ฟังแต่ไม่ได้ยิน” หรือ หนักๆ ก็คือ “เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา”

Dr. Wiseman เชื่อว่านอกจากการมีชีวิตรอดจากรถที่วิ่งผ่านแยกไฟแดงเกือบชนรถตัวเองหรือสังเกตเห็นข้อความแทรกในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวแล้ว ยังมีอีกปัจจัยสำคัญที่เป็นคำอธิบาย นั่นก็คือ neuroticism หรือแบบแผนของบุคลิกภาพ (personality trait) ของคนซึ่งทำให้โน้มเอียงไปทางการเป็นคนเครียด ร้อนรนกระวนกระวายและอ่อนไหวง่ายต่อความเครียด

คนที่เข้าข่ายมีดีกรีของ neuroticism สูง จะจริงจังเคร่งเครียด และเข้มข้นกับสิ่งที่ตนเองทำจนมองข้ามโอกาสที่เกิดขึ้นรอบตัว จึงมีทางโน้มที่จะเป็นคนขาดโชค ในทางตรงกันข้ามคนที่มีความดีกรี neuroticism ต่ำจะเยือกเย็นกว่า มีอารมณ์ผ่อนคลาย ไม่หิวหรือหว่า และอ่อนไหวต่อความเครียดน้อยกว่า จะไม่ทำงานด้วยความเครียดและกระวนกระวายเท่า กลุ่มคนนี้จะเปิดตัวต่อความเป็นไปได้ ต่าง ๆ ในชีวิตมากกว่า จึงเป็นคนชนิดที่เรียกว่ามีโชคอยู่เสมอ

Dr. Wiseman ต้องการศึกษาลึกกว่านี้ในเรื่องการมีโชคและไม่มีโชค โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างคนสองกลุ่มนี้ จากการทดลองอีกหลายลักษณะข้ามเวลา 10 ปี ก็ได้ข้อสรุป 4 ข้อดังต่อไปนี้ว่าเหตุใดสิ่งดี ๆ จึงมักเกิดขึ้นกับคนเดิมเสมอ

ประการแรก คนโชคดีอยู่ในสภาพจิตใจที่ผ่อนคลายกับชีวิตโดยตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวอยู่เสมอ พวกเขาจะมองเห็นโอกาส (เพราะมองหาโอกาสอยู่เสมอแล้วด้วยการเปิดใจและเปิดโอกาสให้สิ่งเหล่านั้นเข้าหาตัวเขาได้ ตัวอย่างเช่น คนพบเงินตกบนถนนอยู่บ่อยนั้นเป็นเพราะเป็นคนช่างสังเกตหรือมองหาโอกาสจึงเห็นเงินที่ตกอยู่) ที่คนอื่นมองไม่เห็น มักเป็นกลุ่มคนที่ชอบสังคม มีเพื่อนฝูงมาก

ประการที่สอง คนโชคดีเชื่อในสัญชาตญาณของตนเองและมีการตัดสินใจที่ดีโดยไม่รู้ตัวทำไมจึงตัดสินใจเช่นนั้น คนโชคไม่ดีจะไร้ใจคนผิดและมักตัดสินใจผิดอยู่บ่อย ๆ จากการสังเกตกลุ่มคนโชคดีพบว่าคนกลุ่มนี้อาศัย

ความรู้สึกข้างในของตนเองมากกว่ากลุ่มไม่มีโชคอย่างเห็นได้ชัด ตัวอย่างเช่น หญิงคนหนึ่งสงสัยคนที่ขับมอเตอร์ไซด์ตามหลังตอนกลางคืนจะเป็นคนร้าย จึงระวังตัวและจอดให้รถผ่านไป สองวันต่อมาตำรวจเรียกรถคันนี้จอดและชายคนนี้ก็ยิงตำรวจตาย มองเผิน ๆ อาจเห็นว่าเธอโชคดี แต่แท้จริงแล้วเธออาศัยความรู้สึกข้างในบอกเธอให้ระวังตัว

ประการที่สาม คนโชคดีมองโลกในแง่ดีเสมอ มักบากบั่นต่อสู้เมื่อล้มเหลวและมีความสามารถในการฟื้นตัวกลับขึ้นมาเสมอ คนมีโชคจะคิดว่าสิ่งที่ดีจะเกิดขึ้นกับตนเอง และเชื่อว่าไม่ว่าอะไรที่ร้ายแรงในชีวิตเกิดขึ้นก็ตาม ในที่สุดแล้วก็จะคลี่คลายไปในที่สุดเสมอ โลกสำหรับคนเหล่านี้จะงดงามและสดสวย ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มคนโชคไม่ดีซึ่งคาดหวังว่าไม่ว่าทำอะไรจะล้มเหลว โลกของกลุ่มคนนี้มีตมหนและมืดดำ

Dr. Wiseman ให้คนสองกลุ่มเล่นเกมส Puzzle ซึ่งไม่มีทางได้คำตอบเลย เมื่อเล่นไปสักพักร้อยละ 60 ของกลุ่มคนโชคไม่ดีบอกว่าเกมนี้นี้ไม่มีคำตอบ ในขณะที่มีร้อยละ 30 ของกลุ่มคนโชคดีที่บอกอย่างเดียวกัน โดยสรุปก็คือกลุ่มคนไม่มีโชคยอมแพ้ตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่ม

ประการที่สี่ กลุ่มคนโชคดีมีความสามารถพิเศษในการเปลี่ยนโชคร้ายให้เป็นประโยชน์ Dr. Wiseman เชื่อว่าปัจจัยตัวนี้มีบทบาทสำคัญที่สุดใน 4 ตัวของการมีโชคจนทำให้สามารถรอดชีวิตจากภัยอันตรายมาได้

ความเห็นของ Dr. Wiseman ตรงกับความเชื่อของ Dr. Al Siebert ผู้เชี่ยวชาญคนสำคัญของอเมริกาในเรื่องจิตวิทยาของการเอาชีวิตรอด ซึ่งศึกษาบุคลิกภาพของการเป็นผู้รอดชีวิต (survivor personality) และพบว่าทักษะสำคัญยิ่งในการเอาชีวิตรอดคือการมีทักษะสร้างโอกาสให้พบสิ่งดี ๆ โดยไม่คาดฝัน (serendipity talent) กล่าวคือเมื่อประสบภัย พวก "โชคดี" (ผู้สามารถเอาชีวิตรอดได้เป็นเลิศ) ไม่เพียงแต่ต่อสู้กับภัยได้ดีเท่านั้นยังสามารถเปลี่ยนแปลงภัยร้ายให้เป็นประโยชน์ได้ด้วย

ใครที่ดูภาพยนตร์ชุด McIver จะเห็นความสามารถในการคิดแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคอย่างไม่หวั่นไหวด้วยการนำสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมาใช้ให้ เกิดประโยชน์ บุคลิกภาพเช่นนี้ทำให้สามารถอยู่รอดได้อย่างดี จนดูเหมือนว่า เป็นคนมีโชคเหนือคนอื่น ๆ

Dr. Wiseman เชื่อว่าในเรื่องการมีโชค สิ่งที่ยธิบายไม่ได้เกี่ยวกับ ความมีโชคมีอยู่แค่ร้อยละ 10 เท่านั้น อีกร้อยละ 90 มีรากฐานมาจากวิธี การคิดของคน คนที่เคร่งครัดกับชีวิตจนเกินไปจะมองไม่เห็นสิ่งอื่น ๆ ที่เป็น โอกาสเข้ามาหาตัว และถึงเข้ามาหาตัวเองก็ไม่พร้อมเพราะไม่เคยเตรียมพร้อม ไว้ก่อนหน้า

ข้อค้นพบทางวิชาการนี้ทำให้เราพอสบายใจขึ้นได้บ้างกระมังว่าใคร ก็อาจมีโชคได้โดยไม่ต้องรอให้ขึ้นกับปัจจัยอื่น ๆ ภายนอก เราสามารถทำให้ เกิดความมีโชคขึ้นได้ในขอบเขตหนึ่งด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการมองโลกและ บุคลิกภาพ

ทุกสิ่งในโลกที่เกิดขึ้นล้วนมีเหตุผลอธิบายมันได้ทั้งสิ้น แม้แต่ความไร้ เหตุผลก็ตาม

ผมได้ใจมนุษย์ทุกคน แต่สิ่งที่ผมไม่ได้ใจก็คือมีดาวที่อยู่ในตัวเขา

(จาก ภาพยนตร์ "Italian Job")